

Az összefogás: létérdek

BESZÉLGETÉS SZILÁRD JÁNOSSAL, AZ ORVOSEGYETEM REKTORÁVAL

Szilárd János 1986. július 1-től a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektora. Ebben a városban valószínűleg nem kell bemutatni: 1946 óta él itt, a szegedi egyetemen végzett, a kórházban eltöltött 2 és fél éves megszakítást leszámítva egyfolytában az orvosegyetem a munkahelye. Mint mondta, az egyetemi hierarchia minden lépcsőjét megjárta; rövid ideig dolgozott elméleti intézetben, majd végig klinikusként, 1977-ben lett az ideg- és elmeegógyászati klinika tanszékvezető tanára. Klinikai rektorhelyettes volt 1978-tól '84-ig, háromszor — az 50-es, 60-as és 80-as években — választották az intézményi pártbizottság titkárának. Kettő hiján húsz éve vezeti az orvoseitikai oktatást Szegeden, tagja az országos orvoseitikai tanácsnak, elnöke a Magyar Pszichiátriai Társaságnak. Ebben a pillanatban — a tanévkezdés utáni hetekben — számolhatatlanok rektori teendői.

— Hallottam, új megbízatásához többen úgy gratuláltak, hogy egyúttal biztosították róla: nem irigylük. Nehéz az orvosegyetem rektorának helyzete?

— Az egyetem helyzete nehéz. Általában a felsőoktatási intézményeké, ám a miénk különösen az, a „falakon” belül is és a külső kapcsolatainkat tekintve is.

— Kezdjük az utóbbival: mi a baj a tágabb közeggel?

— Legáltalánosabban az, hogy úgy érzékeljük — nem egyedül az egyetemek között — mintha bizalmatlanság áramlana felénk. Valamikor a 40-es évek végén, az 50-es évek elején némileg, főként pszichológiai-lag érthető voltak a fönntartások az egyetemek irányába, volt némi alapjuk a „ki az elefántcsonttoronyból” értelmű jelszavaknak is. Csak-hogy manapság, amikor a felsőoktatási intézmények vezetői szinte kivétel nélkül ennek a társadalomnak a neveltjei, ebben a társadalomban végzett munkájuk alapján választattak ki különféle posztokra — az ilyenfajta fönntartások, bizalmatlanságok keserű szájt keltene.

— Milyen konkrét jelekből vagy jelenségekből következett?

— A munkafeltételeink nem azért, vagy nemcsak azért elégtelenek, mert az ország az ismert gazdasági nehézségekkel küzd. Szemléleti okai is vannak. Mintha nem lenne egészen világos, hogy az egyetem számára alapkérdés, társadalmilag pedig egyértelműen hasznos és létérdek, ha egyszerre vagyunk képesek a kutatást és oktatást a nemzetközi összehasonlításban is jó színvonalon tartani — ezt az „universitas” jelleg követeli meg —, valamint a napi feladatok megoldásában is részt venni, a gyógyításban regionális és közvetlen feladatokat egyaránt ellátni. Tudni kellene, hogy ez nem választás kérdése, a kettőt együtt kell csinálni.

— Ha ezt minden illetékes világosan látná és elismerné, ettől még mindig nem lenne több pénz — a cél érdekében szükséges emberekre, eszközökre.

— Biztos? Ha egyszer a szegedi orvosegyetemnek gyógyító feladatai vannak a régióban, miért ne lehetne azon gondolkodni, hogy e munka feltételeinek megteremtéséhez a régió pénzeszközeit is igénybe lehetne venni? Miért elképzelhetetlen, hogy a város, a megye, a környező megyék magukénak érezzék az egyetemet, olyannyira, hogy összefogással előteremthessék a devizaigényes műszerekre, berendezésekre való pénzt? Természetesen ismerem a gondolatmenetet, amely valóságos szervezeti-közigazgatási-gazdálkodási viszonyokon alapul: az egyetem főhatósága a minisztérium, a helyi tanácsoknak a kórházak fönntartása a feladatuk. Csakhogy a minisztérium szegény, a klinikák hovatovább kevéssé — és kevésbé modernül — felszereltek, mint némelyik kisvárosi kórház. Csak azért, mert ez a kórház véletlenül ugyanazon közigazgatási egységben funkcionál, mint egy gazdag, devizakitermelő nagyvállalat? Előáll így a helyzet, amelyben az egyetemi klinikákon nem tudunk olyan speciális vizsgálatokat elvégezni, amelyeket pedig igényelnének tőlünk. Az egységes ellátás pusztán deklaráció marad, a szétforgácsoltság, elkülönültség az általános szegénység viszonyai között is óriási mértékű pazarláshoz vezet. Ezért szeretném hangsúlyozni, hogy első és legsürgőbb feladatunknak tartom az egye-

tem külső kapcsolatrendszerének főlulvizsgálatát, megváltoztatását. Nagyobb helyi, regionális támogatásra van szükségünk és ésszerű együttműködésre más egészségügyi intézményekkel. Úgy vélem, a Dél-Alföld, Csongrád megye, Szeged fejlődését, tekintélynövekedését szolgálja, ha egyetemei, köztük a miénk, nemzetközi színvonalon dolgozhatnak.

— Gondolom, a készülő egészségügyi törvény módosítás és egyéb új jogszabályok lehetőséget adnak majd ilyen szemléleti, gazdálkodási, vezetési változtatásokra. Csak amíg mindez megvalósul...

— Addig is erőnk szerint, a lehető legjobban kell dolgoznunk, s ez nem megy másként, csak ha az egyetemen belül is összefogunk. De ha csak szép jelszó marad ez is, és egymás kölcsönös segítése nem lesz napi gyakorlat, az erőfeszítések és igyekezetek elapadnak, mielőtt közösen véghezvinnék valamint — nem is merem a következményekre gondolni. Csak azért hozom szóba belső életünk néhány tényét, hogy érzékeln lehessen, hangulati tényezők is előnytelenül hatnak, s fontos lenne néhány, erősebb közösséget teremtő változás. Az utóbbi két-három évben kétszer is a teljes bizonytalanság periódusait kellett átvészelni az egyetemi irányításnak, Petri Gábor és Cserháti István tragikus elvesztésekor. Lehet, hogy sarkos a fogalmazás, de meggyőződésem, hogy a légkört hiányok is alakítják: pillanatnyilag nincs az egyetemen akadémikus, kevesen vannak magas politikai vagy társadalmi tisztségekben. Talán ennél fontosabb, hogy roppant nehéz perspektívát mutatni, hiszen nem lehet tervszerűen dolgozni. Abszurd helyzet, hogy Szegeden fölépül a VII. ötéves terv legnagyobb egészségügyi beruházása, a 410 ágyas klinikai tömb, ha nem is 1987 őszére, amint írva vagyok, de 1988 nyarára; e fejlesztésnek nagyon örülünk, de mindössze másfél évvel a megnyitás előtt nem tudjuk, mikor kapjuk meg az ott szükséges állásokat. Mi leírjuk, amit szeretnénk, a főhatóság dönt, majd, valamikor. A bizonytalanság miatt nem tudunk időben szakemberekkel tárgyalni, s előfor-

dulhat, hogy olyan részlegekben, amelyek Szegeden eddig szokatlan nagyságrenddel működnek majd, mint a traumatológia, ortopédia — frissen végzetteket kényszerülünk alkalmazni.

— Talán azt tisztábban lehet látni, hogy mit hogyan kell tenni a holnapi orvosok képzésében. Vagy tévedek?

— Elég sokan egyetértünk abban, hogy a modern tudomány eredményeit figyelembe véve, de a gyakorlatra koncentrálni kell folytatnunk az orvosképzést. A magam részéről ellenzem az állandó reformokat; azt sem tudjuk, milyen határfokú az egyik újítás, máris követi a másik. Ez mindenkit neurotizál. Elismerem, világszerte nagy probléma, hogy az ugrásszerűen megnövekedett ismeretanyag csábitásának nehéz ellenállni, az újdonságok állandóan az oktatás tartalmának átalakítására sarkallnak. De nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az egyetem nem specialista, hanem általános orvosok képzésére hivatott, s a modern tudásanyag helyett kuriózumokat oktatni — veszélyes. A képzés milyenségének meghatározásakor még egy fontos tényezőt kell tekinteni: a mai értelmiség számára kötelező, hogy legalább a saját szakmájának társadalmi vonatkozásait ismerje. Az orvos magas színvonalú pszichológiai, szociológiai tudással legyen fölvértezve, hiszen a betegségek társadalmi összefüggéseinek, a megelőzés, a rehabilitáció ügyeinek ismerete nélkül nem tud jól dolgozni. Szükségszerű, hogy a következő években az orvosképzés ebbe az irányba fejlődjen, s a folyamatban az egyetemi vezetésre katalizátor-szerep hárul.

— Vannak-e az egyetemi oktatás fejlesztési folyamataiban közelebbi, belátható idő alatt megvalósuló célok?

— A gyógyszerészképzés idejét 5 évre kell fölemelni, a szakmai indoklás arról vall, sürgősen. Az önálló fogorvosi kar létrehozását a minisztérium is támogatja, mert több fogorvosra van szükség, és Szegeden lehetne a legésszerűbben megoldani a bővítést. Jelentős lépés volt az idegen nyelvű képzés bevezetése a külföldi állampolgárok részére a szegedi egyetemen. Tavaly az orvosi karon indult, az idén már gyógyszerészeket is képezünk. Az oktatás feltételeinek szűkítésén is, ráadásra, plusz feladatként vállaltuk ezt, hiszen devizát hoz és rangot ad, ám még egyszer hangsúlyozom: minden erőnk ésszerű összpontosítására szükség van, hogy megfelelhessünk vállalásainknak és az elvárásoknak.

SULYOK ERZSÉBET

Színek és helyek

MARX TÉR

Akkoriban persze még Mars térnek hívták, s nem véletlenül. Dél felől az egykori 46-os szegedi gyalogezred hatalmas laktanyatömbje szegélyezte. A tisztek vezényelte bakák gyakran marsoltak körbe-körbe ott, ahol most az ipari vásár pavilonjai emelkednek. Disztlépésük felverte a port, jellegzetes szag járt nyomukban. Ferkóolaj — ezzel kenték a csizmát, bakancsot —, a bőr szerelvények cser-keserűje, kapca-, komiszkenyér és bőrkipárolgás. Minde épp úgy hozzátartozott a sereghez, mint a vezényszó, a drill vagy épp a kenyérzsák és a gyalogsági szurony a vércsatornákkal... Ha manapság (amikor az egykori laktanyaépület már régesrég civil célokat szolgál) néha arra megyek, még mindig csodálkozom, hogy nem silbakol bejáratánál a kapuőr, nem rója egyhangú útját fabódéja körül — mindegyre várva a váltást — a fel-tűzött szuronyú poszt. Szinte el se akarom hinni, hogy az a régi katonaélet — a 46-os gyalogezred vérzivataros emlékével egyetemben — Atlantiszként elmerült a múlt óceánjában. Pedig gyerekkoromban messzire mozdíthatatlannak, már-már öröknek tűnt.

Mikor a század visszamasírozott a laktanyába, rövidesen elült a por és újra láthatóvá vált a Csillagbörtön komor tömbje. Volt idő, amikor — kisgyerekként — közel se mertünk merészkedni hozzá. Messziről bámultuk, a látvány nyomán támadt baljós gondolatok súlya alatt roskadozva. Történetek keringtek köztünk, mi mindent rejtenek e vastak, rácsokkal, szögesdróttal csipkézett falak. A gyereksz még kevésbé képes a kontrollszekció-ra. De azért realitás is akadt a gondolatfoszlányok közt. Sokszor megfordult agyamban: ugyan hogy élhetnek, akiket cellák vasajtaja zár el a külvilágtól? Beszűrődik-e a tér zsvaja? Megpillanthatják-e néhanapján a hetipiacok színes forgatagát?

Igen, a piacok. Akkoriban — a harmincas évek második fele — még teli-tele volt szórva piacokkal Szeged. A Rudolf (ma: Roosevelt) tér éppúgy zsúfolva árusokkal, vásárlókkal, bámészokkal, mint a Tisza Lajos (ma: Lenin) körút a Dugonics tértől fel egészen a Fodor (ma Juhász Gyula) utca torolatáig, vagy tán még annál is főntebb. Most is előttem a kép: a mai Centrum áruházal átellenben a tejtermékárusok sátrai sorakoztak. A Mikszáth Kálmán utca sarkán le s fel sétáló (meglehetősen gyanús külsejű) alakok tűzkövet, szaharint kínálgattak, jellegzetes hanghordozással ismételve — félig sügva, félig suttogva — a sajátos reklámszlogent: „tűzközezeredés... tűzközezeredés”... A mostani Jégkunyó (akárom mondani, Hangulat, bár akkor is, ma is Jégkunyónak hívták-hívják városszerte) előtt árult az a terebélyes kofa, aki egy pengőért úgy el tudott sülyeszteni egy kis szódástüveget combjai ütelágazásánál, hogy csak a szifonfej kandikált ki onnét. Bárki megrendelhetné nála a mutatványt, ha előbb leszurkolta a kért összeget.

De a fő attrakció mégis a Mars téri hetipiac volt. A Valéria (ma: Bartók Béla) téri is legfőljebb csak előhírnöke vagy kisöccse. A Város — akkor — száznegyven ezer holdas határából egymást taposva özönlöttek be szerdán szombaton a parasztkocsik, kánaáni árubódésget zúdítva a földre köröskörül, ameddig csak a szem ellátott. És mindenütt hömpölygött a nép, elsősorban persze nők, mert férfi akkoriban még csak elvétve járt piacra — inkább akkor, ha munkanélküli volt, lézengett, netán csórni akart pénztárcát, gyümölcsöt, bicajt, ha nagy szerencse szegődött nyomába. Egyszer a szemem láttára kaptak el egy dinnyetolvajt. Kis, girhes ember volt, hatalmas görögdinnyét kapott fel, próbált vele eliramodni. Ha szabad a tér előtte, tán még lehetett volna kevése esélye, így ellenben már az első métereknél elakadt a tömegben. El is gáncsolták. Miközben előrezuhant, ellódította magától a dinnyét, mely darabokra zúzódott a sárga klinkerkövezeten. Vörös belül dinnye volt, béle akár a vér. De vértett a keshedt emberke is, miközben elvonszolták. Időközben előkerült valahonnét a közeli poszt. Hátrakötötte a tolvaj kezét, majd kardmarkolatát fogva kísérte a rendőrlaktanya felé...

A mázsaház tőszomszédságában nyulakat árultak. Ma is előttem a kedves csincillák, óriásbelgák. Némelyik füvel kibéltet vasszőkosárban lapult, füleit hátravetve. Az árusok vagy a vevők mindig a fülénél fogva rántották magasba a portékát. Súlyát saccolták, nemét vizslatták, ára felől érdeklődtek. Néha mi is kifizettük a helypénzt, és beálltunk az árusok sorába. (A kinnált nyulak eredetét most kivételesen ne firtassuk.) Egy jó negyvenes hölgy is érdeklődött. Szakértő mozdulattal emelte magasba, s ennyit mondott: „Igen piros a nemiszerve.” Áramütésként ért a szó. Mindmáig szeretném Freud mesternek elmesélni — ha ez lehetséges volna —, mit éreztem akkor. Pedig a hölgy hangja tárgyilagos volt, már-már személytelen, s biztos valami, a tényésztés szempontjából káros gyulladásra gyanakodott. Én azonban hosszasan bámultam utána, míg csak el nem tűnt a vásár színes forgatagában, miközben újra meg újra megkönyékezett a nyelési reflex...

PAPP ZOLTÁN

Szeged műemlékei

49. LENIN KRT. 51.

A körút szakasz „Védett városkép” táblája (az 53. sz. ház falán) vonatkozik az 51-es számú házra is.

Az Ivánkovich-ház kétemeletes sarokház, földszintjén egyenes záródású, magas üzlethelyiségek. Emeleti, egyenes záródású ablaksora felett konzolokon nyugvó timpanonos párkány, alatta babás betét. Homlokzatain a sűrű, álló konzolok és a sarkon fölé emelkedő attikafal visszaépítésével 1967-ben második emeletet kapott. Falsíkja kvaderezett. Körüti, féloszlopok határolta fa kapuja magas kapualjba nyílik. Négyzetes lépcsőházának kovácsoltvas korlátján oválok sora. Az L-alaprajzú épület emeletén a lépcsőháztól jobbra-balra függőfolyosó-szakasz. Keskeny udvarát később a földszinten szinte teljesen beépítették.

Az egyemeletes házat „dr. Ivánkovich Sándor ügyvéd és neje Burger Mária” építette 1892-ben. Itt nyílt meg a tulajdonos ügyvédi irodája, aki házat a „Kiskörút” alakításához igazodva építette fel. Helyén a nagyárvízkor a Palánk 146. sz. ház egy része állt, a másik részén a körút fekszik. Az árvízkarosult Auszlander Henrich háztulajdonos mellett károsult volt még Jandó József bormérő is. 1883-ban Horkai János itt hirdeti gabonakereskedését.

